

AJÁNLÁS

Alig, vagy csak kevesek által ismert kutató munkáját veheti kézbe a tisztelt Olvasó. A szerző, T. Székely László (Gyimesbükk, 1912 – Temesvár, 1982) élete első felében az erdélyi püspökség papjaként tevékenykedett: káplán, hitoktató, plébános, iskolaigazgató volt.¹ Az 1940-es évek elején több, kisebb terjedelmű könyvben értékes adatokat jelentetett meg a csíki székelyek vallási életéről. A hazai kritika ezeket kedvezően fogadta. Írásai közül az *Ünneplő székelyek. Adatok a székelység vallásos néprajzához* című művét felhasználta Bálint Sándor is a *Karácsony, húsvét, pünkösöd* és az *Ünnepi kalendárium* köteteiben.² Majd több évtizedes hallgatás és szünet következett. T. Székely László csak az 1970-es években tűnt fel ismét az *Ethnographia* és a *Vigilia* hasábjain vallási néprajzi tanulmányaival, valamint román és romániai német nyelvű könyvek ismertetésével.

Ezek az évtizedek T. Székely László számára a nagy változások évtizedei voltak: elvégezte a történelem és földrajz szakot, néprajzból doktorált, laicizáltatta magát, családot alapított és a Székelyföldről, szülőföldjétől messze, a távoli Bánság fővárosában, Temesvárott telepedett le.

Földrajzot tanított különböző magyar iskolákban és elsősorban földrajzi vonatkozású cikkeket írt különböző újságokba, főleg a temesvári *Szabad Szóba*.³ Am az évek, évtizedek alatt új lakóhelyének és az egykori Temesköznek vallási élete is nagyon foglalkoztatta. Láta, senki sem rögzíti értékeit, emlékeit. Nemcsak a hazai, hanem a romániai magyar néprajzi kutatás műhelyeitől is szinte teljesen elszigetelten tevékenykedett, írta nekrológiájában Hofer Tamás az *Ethnographia* hasábjain.⁴ Maga Székely László is azt panaszolta Bálint Sándorhoz írott egyik 1977-es levelében, hogy „sajnos témáim vallásos tartalma miatt nincs lehetőségem a közlésre”.⁵

Kézirataiból 1995-ben megjelent egy kötet *Csíki áhítat* címmel a Szent István Társulat gondozásában. Hagyatékának egy részét özvegyétől a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke vásárolta meg 1998-ban. Ebben találtunk rá a *Bánsági áhítat* kéziratára, amelynek jegyzeteit azonban nem dolgozta ki. Legalábbis

1 Székely László nevét csak ebben a formában használta. Az 1970-es években azonban több vallási néprajzi jellegű szaktanulmánya jelent meg a bukaresti *Könyvtári Szemle* és a budapesti *Vigilia* hasábjain is T. Székely László név alatt. - A 20. század több Székely Lászlót ismer, aki jeles életművet hagyott hátra. Ilyen volt Temesvár főépítész Székely László (Nagyszalonta, 1877 – Temesvár, 1934), a papköltő Székely László (Budapest, 1894 – Székesfehérvár 1991). Ez a névegyezés, különösen a Temesvárott máig ismert, elismert és számon tartott építész Székely Lászlóval tette szükségessé, hogy a földrajzos és néprajzos Székely László szerzői nevéként az általa is használt T. Székely László formát válasszuk fia, Székely Attila hozzájárulásával, hogy megkülönböztethessük (elsősorban) az egykori neves temesvári főépítészről, Székely Lászlótól, akinek szobra is áll a Bánság fővárosában.

2 Lásd: Bálint Sándor: *Ünnepi kalendárium II.* Budapest, Szent István Társulat, 1977. 545. (Fontosabb irodalom jegyzékében!)

3 Ezekből jelent meg egy bánsági válogatás Temesvárott Illés Mihály, Bodó Barna és Barna Gábor gondozásában, a szerző születésének centenáriuma.

4 Hofer Tamás: Székely László (1912-1982). *Ethnographia XCIII.* (1982) 453-455.

5 Székely László levele Bálint Sándorhoz 1977. március 15. Móra Ferenc Múzeum, Szeged, Bálint Sándor hagyatéka, Levelek.

kéziratai között ennek nyomát nem találtuk. Ez a kézirat sajtó alá rendezésekor nagy gondot okozott. Felmerült, van-e értelme anélkül a tanulmány megjelenítésének? Mégis a kiadás mellett döntöttünk. A hiányzó jegyzetek helyett pedig egy általános bibliográfiát csatoltunk a munkához, amelynek összeállítása G. Tóth Péter és Barna Gábor munkája. A kézirat feldolgozása középkori, barokk kori és újabb kori vonatkozásai miatt jól illeszkedik a *Vallás, egyén, társadalom* című OTKA (NK 81502) kutatásunk keretébe. Közzététele az egykori Dél-Magyarország egyháztörténeti és vallási néprajzi jobb megismerését szolgálja.

A kéziratban talált feljegyzések és néhány fénykép jelezte, hogy T. Székely László szerette volna fényképekkel illusztrálni könyvét. E felvételek hiánya és gyenge minősége miatt ezt a munkát Czank Gábor magyarpécskai születésű, jelenleg endrődi plébános vállalta magára. Száznál több fényképfelvétele, kiegészítve néhány térképpel és archív felvétellel, társszerzővé emelte. T. Székely László illusztrálási koncepcióját nem sikerült megfejtetni. Czank Gábor képei ezért nem a Székely által elképzelt felvételeket pótolják, hanem önálló mondanivalót hordoznak. A képek sorrendje részben ugyan tükröz egyfajta történeti sorrendet, nagyobb részük azonban a 18-19. századi egyházi építészet emlékeit mutatja be a települések abc rendjében. Így talán könnyebb a szöveggel is összekapcsolni őket.

A régi Temesköz, a későbbi Bánság egyháztörténete egyáltalán nem elhanyagolt. Magyar és német, újabban román szerzők is számos értékes munkában tárgyalták fel középkori és újkori történetét. Maga T. Székely László említi, hogy felhasználta számos korábbi kutató írását. Ezekre a munkákra utalunk is, amikor valószínűsíteni próbáljuk a hivatkozott szakirodalmat, amit az 1980-as évek óta megjelent munkákkal is kiegészítettünk. T. Székely László évtizedekig kéziratban fekvő munkája jól kiegészíti Szekernyés János nemrég megjelent *A magyarság emlékjelei a Bánságban* című munumentális könyvét.⁶

T. Székely Lászlóból kötete előszavában fölsejlik a hívő ember, az egykori lelkipásztor, Isten szolgája, a pap. Azt írja: „Ha vázlatos írással az isteni kegyelem indításait a legcsekélyebb mértékben is szolgálhattam, és az olvasót elvezethettem a bánsági áhítat természetfeletti világának kapujáig, munkám nem volt hiábavaló s fáradozásaimra Isten áldását remélem.” Az reméljük mi is, hogy ennek a tanulmánynak segítségével bepillantást kaphatunk a Bánság kora újkori egyháztörténetébe, amely keretét adja a mindennapi vallásgyakorlásnak. A könyv reményeink szerint ismét rátereli a történészek és néprajzkutatók figyelmét, a három ország között megosztott egykori Temesközre, a 18. század óta egyre inkább használt néven a Bánságra, új kutatási programokat inspirálhat. Különösen vonatkozhat ez Szegedre és intézményeire, hiszen a 18-20. században Szeged mintegy 150 bánsági települést alapított, vagy beköltöző rajaival gyarapított. S talán meg is akar vonzaskörében tartani.

Barna Gábor

6 SZEKERNYÉS 2013a, KOVÁCH 1998.